Revisie ISIC-NACE 2007.

Op weg naar een modern instrumentarium om de activiteiten van bedrijven te meten.

De belangrijkste classificaties die gebruikt worden om bedrijven naar hun activiteiten in te delen zijn verouderd. Zo wordt een klasse voor de ICT-sector gemist. Veel internationale activiteitenclassificaties worden in 2007 herzien. Nationale classificaties worden daar weer van afgeleid. Met name de ICT-sector zal hier een beter herkenbare plaats in krijgen.

1.Het internationale stelsel van activiteitenclassificaties.

Om de activiteiten van bedrijven statistisch te beschrijven bestaat er een stelsel van activiteitenclassificaties die de activiteiten van bedrijven, instellingen en overheid beschrijven en die internationaal gekoppeld zijn. Op wereldniveau is de “International Standard Industrial Classification of all economic activities” (ISIC) de standaard. Deze kent 4 cijfers en wordt onderhouden door het UNSD, het statistisch bureau van de VN. De ISIC is voor statistisch gebruik niet voorgeschreven, maar kan gebruikt worden als een uitgangspunt bij het ontwikkelen van andere activiteitenclassificaties waarvoor men onderlinge harmonisatie van belang vindt.

Zo heeft de EU besloten de eerste twee cijfers van de ISIC over te nemen en daarna verder te detailleren op drie- en vier-cijferig niveau. De hiervan afgeleide Europese indeling is de “Statistische nomenclatuur van de economische activiteiten in de EU” (NACE).

De volgende stap is die naar de nationale indelingen van de verschillende EU-lidstaten en andere landen die de NACE gebruiken. De meeste landen specificeren hun indelingen voor nationaal gebruik door toevoeging van een vijfde cijfer, zoals ook de Nederlandse SBI. De Kamers van Koophandel hebben om zo goed mogelijk aan de wensen van de afnemers van data te kunnen voldoen daar nog een zesde cijfer aan toegevoegd, zo ontstond de BIK.

Ook de Japanse en Australisch/Nieuw-Zeelandse classificaties zijn gekoppeld aan de ISIC. Een belangrijke uitzondering vormt de indeling die de VS, Canada en Mexico gebruiken. Deze Noord-Amerikaanse “NAICS” is onafhankelijk van de ISIC opgesteld.

In dit artikel zal verder vooral ingegaan worden op de herziening van de ISIC en NACE in 2007.

2. Op naar de herziening 2007.

2.1.Beperkingen, de institutionele beschrijving.

Al deze classificaties (ook de NAICS) stammen uit het begin van de negentiger jaren. Toen werden de oude indelingen herzien die in het begin van de jaren zeventig in gebruik werden genomen. De voorbereiding voor een herziening neemt veel tijd in beslag, zodat gesteld kan worden dat de ideeën die ten grondslag liggen aan de huidige versie in de jaren tachtig werden ontwikkeld. Sindsdien is er wel het een en ander veranderd, al moet dat ook weer niet overdreven worden. Veel industrieën hebben nog dezelfde activiteiten, al wordt er bijvoorbeeld nu veel meer gebruik gemaakt van ICT.
Bij de samenstelling van een activiteitenclassificatie wordt er namelijk vooral gebruik gemaakt van het output-criterium, dus de vraag welke goederen of diensten er worden geleverd? Daarbij maakt het meestal niet uit op welke wijze die goederen of diensten worden geproduceerd, bijvoorbeeld handmatig of via industriële robots. Ook maakt het gebruik van bijvoorbeeld ICT veelal geen verschil in codering.
Daarnaast worden de activiteitenclassificaties vooral gebruikt voor het bepalen van de hoofdactiviteit van een bedrijf, dat is de naar derden toe gerichte activiteit die de meeste toegevoegde waarde genereert. Volgens deze activiteit worden de bedrijven beschreven in statistieken, bijvoorbeeld over de bouwnijverheid, chemische industrie, detailhandel etc. Ondersteunende activiteiten (hulpactiviteiten), zoals administratie, vervoer en computerservice en secundaire of nevenactiviteiten voor derden worden niet beschreven in de code van de hoofdactiviteit. Met andere woorden: de omzet, het aantal werkzame personen etc. worden geteld bij de hoofdactiviteit. Dit zijn de zogenaamde institutionele statistieken, zoals statistieken over winst en verlies, productie etc. van bedrijven.

Conclusie is dat alleen ontwikkelingen die invloed hebben op de indeling van bedrijven naar hun hoofdactiviteit tot een herziening van een activiteitenclassificatie kunnen leiden. Zo moeten dus veel verschijnselen die met new economy en ICT te maken hebben op een gedetailleerder niveau worden beschreven dan de beschrijving van hoofdactiviteiten van bedrijven. Hierbij kan gedacht worden aan een ingang via beroep, product, maar ook het binnen bedrijven onderzoeken van het gebruik van internet etc.

2.2 Hoe worden wijzigingsvoorstellen beoordeeld? De criteria

Voorstellen voor wijziging in ISIC en NACE worden beoordeeld aan de hand van drie hoofdcriteria. In willekeurige volgorde:

- relevantie
- continuïteit
- vergelijkbaarheid.

Het is van belang deze criteria te stellen daar iedere verandering kosten met zich meebrengt. Deze kosten komen voort uit:

- het binnenhalen van de informatie die nodig is om bedrijven te voorzien van de nieuwe activiteitencode;
- de nodige aanpassingen van statistieken, bijvoorbeeld op het gebied van steekproeftrekking;
- het moeilijker kunnen vergelijken van statistieken over verschillende jaren.

De kosten zijn niet alleen voor de statistische bureaus, maar ook voor de vele bedrijven en instellingen die de classificaties naast statistische ook voor administratieve doeleinden gebruiken. Het is dus van belang zich bij het honoreren van voorstellen bewust te zijn van de achterliggende motieven en deze af te zetten tegen de drie genoemde hoofdcriteria. Deze zullen hieronder één voor één de revue passeren.

2.2.1 Relevantie

Een verandering in bijvoorbeeld de NACE/ISIC kan gebaseerd zijn op actuele ontwikkelingen in de maatschappij of op vernieuwde inzichten of veranderde meningen. Het spreekt vanzelf dat de voorstellen van enige relevantie moeten zijn en geen hobbyisme vertonen. Zo heeft de Europese delegatie bij de UN-vergaderingen kunnen voorkomen dat de in 1993 nieuwe klasse voor de autobranche, waarin alle handel in auto's en reparatie daarvan, bij elkaar werden genomen, nu weer gesplitst zouden worden. Er is immers wat deze activiteiten betreft niet genoeg in de economie gewijzigd om een dergelijke ommezwaai te verantwoorden. Het betreft bovendien een verandering op een hoog aggregatieniveau met veel invloed op statistieken. Het voorstel was alleen gebaseerd op gewijzigde inzichten en werd daarmee niet relevant genoeg geacht afgewogen tegen de kosten voor aanpassing van statistieken en geloofwaardigheid van de classificatiebouwers.
Ook voorstellen die alleen relevant zijn voor een zeer beperkt aantal landen worden niet relevant gevonden. Zo werd het Verenigd Koninkrijk ervan overtuigd om het onderscheid tussen vervoer over het spoor dat wel of niet door de kanaaltunnel gaat terug te trekken. Er zullen weinig Griekse treinen gebruik maken van de tunnel. De discussie over een afzonderlijke klasse voor de verwerking van tomaten in de industrie (Italië) speelt nog. Zulke nationaal getinte wensen moeten eigenlijk op vijf-cijferig niveau in de nationale versie van de NACE worden gehonoreerd.

Een ander aspect van relevantie is dat wensen voor onderverdeling die gebaseerd zijn op criteria waar al een classificatie voor bestaat niet door de keuring komen, bijvoorbeeld een indeling op grond van omvang van een bedrijf of locatie.

Tenslotte zijn voorstellen tot detaillering die verder gaan dan op het niveau van bedrijven kunnen worden gerealiseerd ook niet geschikt. We gaan immers uit van het beschrijven van bedrijven. Bij interesse in detailleringen kan vaak gebruik gemaakt worden van productenclassificaties waarin goederen en diensten worden ingedeeld. Aan de hand hiervan kan bijvoorbeeld de omzet per product van een bedrijf in beeld worden gebracht.

2.2.2 Continuïteit

Bij het onderhoud van classificaties speelt steeds de afweging tussen actualiteit en continuïteit. Classificaties zijn standaarden waarop vele statistieken en administraties zijn gebaseerd, dus veranderingen doen pijn. Anderzijds zou het vreemd aandoen als activiteiten als lantaarnaansteken en vervoer per trekschuit nog zouden zijn opgenomen. Er moet plaats gemaakt worden voor nieuwe activiteiten of combinaties van activiteiten.

Hierbij is de vraag van belang in hoeverre de nieuwe versie opgebouwd kan worden uit hele klassen van de oude versie. Dan immers kan uit de nieuwe classificatie de oude nog gereconstrueerd worden. Om wat vooruit te lopen: de nieuw voorgestelde klasse voor de informatie- en communicatiesector bestaat bijna geheel uit bestaande klassen.

Duurdere wijzigingen zijn die waarbij een deel uit het laagste aggregaat van een classificatie wordt gehaald. Dan moet er nieuwe nog niet aanwezige informatie binnengehaald worden en zijn de breuken tussen de statistische informatie voor en na de herziening moeilijker te lijmen.

2.2.3 Vergelijkbaarheid

Zoals in paragraaf 1 is uitgelegd zijn de internationale activiteitenclassificaties redelijk vergelijkbaar. De NAICS van Noord-Amerika vormt daar echter een niet onbelangrijke uitzondering op. Zowel Noord-Amerika als de VN voerden aanvankelijk dan ook de vergelijkbaarheid hoog in het vaandel. Bij nadere bestudering van de verschillen tussen de classificaties bleken de verschillen echter zo groot dat geconcludeerd moest worden dat er toch iets te hoog was gegrepen. Vergelijkbaarheid is daarmee naar onderen gezakt op de lijst van drie. Nu is het streven dat NAICS enerzijds en NACE/ISIC anderzijds bij wijzigingen er rekening mee houden niet verder van elkaar af te wijken. Ook zien de systemen elkaar wederzijds als bron van inspiratie. Zo is de nieuwe informatie- en communicatiesector in ISIC- en NACE-voorstellen voor een groot deel gebaseerd op die van de NAICS waar deze al in was opgenomen.

3. De creatie van een informatie- en communicatiesector.

De roep om een duidelijker plaats van ICT-activiteiten in activiteitenclassificaties klinkt al heel lang. De revisie biedt de gelegenheid eindelijk met de tijd mee te gaan. Tijdens de voorbereiding van het voorstel bleek echter dat het moeilijk is om de activiteiten die onder ICT geschaard kunnen worden exact af te bakenen. De definities die voor ICT gebruikt worden zijn vaak ruim en vaag en bieden weinig houvast. Zo definieert de NAICS haar "Information and cultural industries" als "establishments primarily engaged in creating and disseminating (except by wholesale and retail sale) information and cultural products……..". Hier zou met enige goede wil ook het onderwijs toe gerekend kunnen worden ("disseminating"), maar ook allerlei onderzoekinstellingen, ingenieursbureaus etc. ("creating information"). Zo ruim wil niemand de informatiesector zien. Na veel discussie kwam de volgende inhoud voor ISIC en NACE boven drijven.

- Uitgeverijen
  Onderverdeeld in:
  - Uitgeverijen van boeken, tijdschriften e.d.
  - Uitgeverijen van software
- Activiteiten op het gebied van film en geluidsopname
  Onderverdeeld in:
  - Activiteiten op het gebied van film en video
  - Activiteiten op het gebied van geluidsopname
- Radio en televisie e.d.
  Onderverdeeld in:
  - Radio en televisie
  - Kabel- en ander betaaltelevisie
- Telecommunicatie
  Onderverdeeld in:
  - Telecommunicatie via de kabel
  - Draadloze telecommunicatie
  - Distributie van kabel- en andere betaaltelevisie
  - Overige activiteiten op het gebied van telecommunicatie
- Informatietechnologie, internet providers, web search portals en overige diensten op het gebied van informatie
  Onderverdeeld in:
  - Diensten op het gebied van informatietechnologie
  - Internet providers, web search portals en data processing, hosting en aanverwante activiteiten
  - Overige diensten op het gebied van informatie (waaronder bibliotheken en archieven, nieuwsagentschappen)

De vijf genoemde klassen krijgen een 2-cijferige code, de onderverdeling wordt weergegeven op 3-cijferig niveau. De meeste discussie vindt plaats over de afgrenzing met cultuur. Bepaalde delen worden uit de huidige klassen voor cultuur gehaald, zoals de film, geluidsopname, bibliotheken en archieven. Met name deze laatste staan onder vuur, omdat deze geen technologische inslag hoeven te hebben. Een tegenargument is dat het uitgeven van bijvoorbeeld boeken ook een prominente plaats inneemt in deze nieuwe informatiesector.

4. Verder tijdpad

De ISIC- en NACE-revisie bevinden zich nu in een consultatiefase.
Een gedetailleerd ISIC-voorstel is in mei 2004 aan alle statistische bureaus en een aantal internationale organisaties voorgelegd. Op het ISIC-voorstel kan tot half november gereageerd worden. Daarna wordt er een inventarisatie van alle voorstellen en commentaren gemaakt die in februari 2005 zullen worden besproken. Het is dan de bedoeling dat er een definitieve versie verschijnt in oktober 2005.
De Eurostat-werkgroep die zich bezig houdt met de revisie van de NACE heeft op basis van het ISIC-voorstel een voorstel voor de NACE gemaakt. Dit houdt dus een verdere verfijning in van de klassen van de ISIC. De lidstaten en andere NACE-gebruikers en -deskundigen werd om commentaar gevraagd in de periode mei 2004 tot en met augustus 2004. Doel van deze NACE-consultatie is tweeërlei:
- Ten eerste hebben de directeuren van de Europese statistische bureaus opdracht gegeven zoveel mogelijk met één Europese reactie te komen op de ISIC-voorstellen. Om dit te bereiken is er in september een plenaire vergadering van de NACE/CPA-groep geweest.
- Een tweede doelstelling is de mening te inventariseren over de voorstellen tot detailleringen die de NACE heeft ten opzichte van de ISIC.

In februari 2005 zullen de voorstellen voor de ISIC op VN-niveau besproken worden door een zogenaamde technische subgroep (TSG). Hier komen voorstellen voor een nieuwe ISIC uit voort voor de zogenaamde Expert groep (waar de TSG een subgroep van is). Al met al is de planning dat er in oktober 2005 een nieuwe ISIC ligt. Ook de NACE moet dan definitief zijn en daarna de nationale uitsplitsingen zoals in de SBI. Het lijkt dan nog kort dag om de registers en statistieken per 1-1-2007 volgens de nieuwe classificaties de economie te laten beschrijven. De Kamers van Koophandel en het CBS hebben dan nog maar ruim een jaar om het ABR en handelsregister (of dan het Basis Bedrijven Register (BBR)) volgens de nieuwe indeling te vullen. Er zullen tellingen en ander onderzoek uitgevoerd moeten worden en hiervoor is tijd nodig om geen valse start te maken met de nieuwe classificatie. Eén jaar lijkt daarvoor zeer kort, daarom kan het zijn dat afgesproken wordt om de ingangsdatum te verschuiven naar 1-1-2008.

Voor nadere informatie:
Hans van Hooff
HHFF@CBS.NL
Telefoon: 070-3374894